

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
23 січня 2024 року,
протокол № 4.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

23 січня 2024 року

М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
з навчальної дисципліни
«ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ТА ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування
галузі знань 28 Публічне управління та адміністрування
за заочною формою навчання

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри публічного управління та адміністрування, кандидатка наук з державного управління, доцентка
15 січня 2024 року

_____ Людмила ТРЕБИК

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри публічного управління та адміністрування
15 січня 2024 року, протокол № 7.

Завідувач кафедри, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор
15 січня 2024 року

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

Деканеса факультету публічного управління кандидатка наук з державного управління, доцентка
15 січня 2024 року

_____ Тетяна ПІДЛІСНА

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	3
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	3
	1.2. Лекції		3
	1.3. Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	–	4
	1.4. Самостійна робота студентів	–	6
	1.5. Індивідуальні завдання	–	7
	1.6. Підсумковий контроль	–	7
2.	Схема нарахування балів	–	9
3.	Рекомендовані джерела	–	11
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	14

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1.	Цифрова держава: особливості та розвиток	14	2		1		11
2.	Електронна ідентифікація та авторизація громадян	15	1		1		13
3.	Робота з публічними електронними реєстрами. Система «Трембіта»	16	1		2		13
4.	Цифрові сервіси та послуги для громадян та бізнесу	17	-		2		15
5.	Електронна демократія та її розвиток в Україні	16	1				15
6.	Інструменти електронної демократії та робота з ними	13	1		1		11
7.	Цифрова безпека та захист інформації	15	1		1		13
8.	Напрями розвитку цифрової держави та електронної демократії	14	1				13
Усього годин:		120	8		8		104

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Цифрова держава: особливості та розвиток. 1.1. Категорійно-понятійний апарат з теми 1.2. Державна політика у сферах цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. 1.3. Основні елементи цифрової держави. 1.4. Цифрова трансформація сфери публічного управління на місцевому рівні. 1.5. Цифрові компетентності публічних службовців.	2
2.	Електронна ідентифікація та авторизація громадян. Робота з публічними електронними реєстрами. Система «Трембіта». 1.1. Нормативно-правове регулювання електронної ідентифікації в Україні. Схеми електронної ідентифікації. 1.2. Електронний підпис та робота з ним. 1.3. ID.GOV.UA - універсальна платформа для е-ідентифікації та автентифікації користувачів. 1.4. Публічні електронні реєстри: характеристика та особливості роботи. 1.5. Інформаційно-телекомунікаційна система «Трембіта» та особливості її функціонування.	2
3.	Електронна демократія та її розвиток в Україні. Інструменти електронної демократії та робота з ними.	2

	1.1 Електронна демократія: поняття, складові, мета, завдання. 1.2. Нормативно-правове регулювання розвитку електронної демократії в Україні. 1.3. Впровадження та розвиток інноваційної та цифрової культури в публічній організації. 1.4. Базові інструменти електронної демократії в Україні.	
4.	Цифрова безпека та захист інформації. Напрями розвитку цифрової держави та електронної демократії. 1.1 Нормативно-правова база з питань цифрової безпеки та захисту інформації. 1.2. Система органів влади, що відповідають за інформаційну безпеку та захист інформації. 1.3. Пріоритетні напрями забезпечення захисту інформації в цифровій державі. 1.4. Тенденції та розвиток цифрової держави з метою удосконалення філософії взаємодії між державою та людиною.	2
Усього:		8

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Цифрова держава: особливості та розвиток. Електронна ідентифікація та авторизація громадян

Питання для усного опитування, практичних завдань та дискусії

1. Цифрова держава як сервіс, як єдина, зручна й дієва онлайн-система.
2. Законодавства України з питань цифрового розвитку.
3. Політика цифрового розвитку України: наближення до Єдиного цифрового ринку ЄС.
4. Інтегрована система електронної ідентифікації ID.GOV.UA.
5. Характеристика різних схем електронної ідентифікації, систем для автентифікації.
6. Робота з електронним підписом: отримання, накладання, відкриття, зчитування, перевірка е-підпису на документі.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: е-урядування, цифрове урядування, діджиталізація, цифрова трансформація, ідентифікація, автентифікація, інтегрована система електронної ідентифікації, різних схем електронної ідентифікації, систем для автентифікації, надавачів електронних довірчих послуг, систем для створення та перевірки кваліфікованого електронного підпису (КЕП), систем BankID, MobilID, токен, хмарне середовище, електронний підпис.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- законодавства України щодо цифрового розвитку;
- цифровізація як провідний тренд глобального економічного розвитку;
- цифрові компетентності публічних службовців;
- головні компоненти цифрової держави: обмін даними між реєстрами, можливість ідентифікувати громадян, рівний доступ до цифрових послуг;
- робота ізсхемами електронної ідентифікації;
- робота ізсистемами для автентифікації;
- отримання, накладання, відкриття, зчитування електронного підпису;
- перевірка е-підпису на документі.

Семінарське заняття 2

Робота з публічними електронними реєстрами. Система «Трембіта»

Питання для усного опитування, практичних завдань та дискусії

1. Робота з публічними електронними реєстрами органів публічної влади.
2. Особливості її функціонування, принципи роботи, характеристики та безпека системи «Трембіта».
3. Робота із електронними кабінетами.
4. Відкриті дані та робота з ними.
5. Вимоги до урядових ресурсів, розміщених на порталах органів публічної влади.
6. Стандарти цифрової доступності в Україні.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: Інтероперабельність державних реєстрів, відкриті урядові дані, електронні реєстри, електронні кабінети, бази даних, державні реєстри, стандарти цифрової доступності, стандарти доступу до інформаційних ресурсів.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- функціонування Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів;
- робота з публічними електронними реєстрами органів публічної влади;
- інтероперабельність інформаційних систем;
- доступність спеціальних сервісів та інструментів для громадян з особливими потребами в Україні.

Семінарське заняття 3

Цифрові сервіси та послуги для громадян та бізнесу

Питання для усного опитування, практичних завдань та дискусії

1. Нормативно-правове регулювання надання електронних послуг в Україні.
2. Основні характеристики та класифікація електронних послуг органів публічної влади.
3. Основні методи в оцінюванні та підтримці надання цифрових послуг.
4. ДІЯ -портал, як онлайн-сервіс державних послуг.
5. ДІЯ -мобільний застосунок та робота з ним.
6. Робота із порталом ДІЯ по різних сферах та через життєві події та ситуації.
7. Робота з персональним кабінетом на порталі ДІЯ.
8. Міжнародний досвід з надання електронних адміністративних послуг.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: електронні послуги, цифрові послуги, ДІЯ -портал, ДІЯ - мобільний застосунок, ДІЯ освіта, ДІЯ Бізнес, Дія ЦНАПИ, ДІЯ CityЕлектронна участь громадян.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- робота із порталом ДІЯ по різних сферах та через життєві події та ситуації;
- робота з персональним кабінетом на порталі ДІЯ.

Семінарське заняття 4

Інструменти електронної демократії та робота з ними. Цифрова безпека та захист інформації

Питання для усного опитування, практичних завдань та дискусії

1. Робота із базовими інструментами електронної демократії в Україні.
2. Аналіз інструментів е-демократії на сайтах публічних органів влади.
3. Віртуалізація суспільних відносин та соціальні мережі.
4. Інструменти аналізу й оцінювання результатів сервісно-орієнтованої державної політики.
5. Сутність та зміст понять у сфері інформаційної безпеки та кібербезпеки.
6. Нормативно-правове забезпечення інформаційної безпеки.
7. Кібергігієна працівника та кібербезпека в публічній сфері.

Методичні вказівки

Ключові терміни та поняття: е-участь, е-включення, е-демократія, е-партнерство, е-звернення, е-петиції, е-консультації та громадський бюджет, публічні консультації, електронна участь громадян; електронне голосування, інформаційна безпека, захист інформації, кібергігієна.

Особливу увагу слід звернути на такі питання:

- основні небезпечні фактори при роботі в мережі Інтернет
- методи захисту комп'ютерних мереж від несанкціонованого доступу
- методи шифрування даних
- забезпечення стабільної роботи інтернет-серверів
- сучасні методи резервування інформації

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота виконується студентами у формі проходження онлайн курсів на Національній онлайн-платформі для розвитку цифрової грамотності <https://osvita.diia.gov.ua>, або на освітній онлайн платформі <https://zrozumilo.in.ua/>, <https://courses.prometheus.org.ua/>, <https://study.ed-era.com/>. Ви можете запропонувати іншу платформу, на якій Вас зацікавив онлайн курс, який дотичний до навчальної дисципліни та Вашої спеціальності.

При наявності сертифікату (з Вашим прізвищем) про проходження курсів на платформі Ви отримуєте бали по самостійній роботі (5 балів за 1 сертифікат)
Варто обрати серед таких:

1) Держава без бар'єрів

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-government>

2) Як громаді стати цифровою

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-communities>

3) Все про блокчейн, біткоїн та криптовалюти

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/blockchain-bitcoin-cryptocurrency>

4) Штучний інтелект

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/artificial-intelligence>

5) Відкриті дані для державних службовців

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/open-data>

6) Цифрова грамотність державних службовців 1.0. на базі інструментів Google

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/civil-servants>

7) Основи кібергігієни

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/cyber-hygiene>

8) Публічні консультації онлайн

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/e-consultations>

9) Зірки е-демократії

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/e-democracy>

10) Цифрові технології для людей з інвалідністю

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-for-persons-with-disabilities>

11) Електронний підпис

<https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-signature>

- 12) Онлайн-інструменти протидії домашньому насильству
<https://osvita.diia.gov.ua/courses/countering-domestic-violence>
- 13) Регіональна цифрова трансформація
<https://osvita.diia.gov.ua/courses/regional-digital-transformation>
- 14) Інформаційна безпека
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Internews+INFOS101+UA_2021_T3/about
- 15) Цифрова безпека журналістів та інших працівників медіа
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DSJ101+2022_T1/about
- 16) Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+IH101+2021_T3/about
- 17) Дезінформація: види, інструменти та способи захисту
https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+DISINFO101+2021_T2/about
- 18) Відкриті дані для НУО та державних службовців
<https://courses.zrozumilo.in.ua/courses/course-v1:EEF+EEF-014+feb22/about>

А також Ви можете перевірити рівень своєї цифрової грамотності за допомогою національного тестування. Завдання тесту систематизовані за сферами знань європейської рамки цифрових компетентностей DigComp 2.1. для громадян, що була адаптована українськими експертами Національне тестування на рівень цифрової грамотності <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> **Цифрограм** <https://osvita.diia.gov.ua/digigram> (на рівні B2, C1, C2) зараховується як 20 балів. Для підтвердження проходження курсів потрібно прикріпити сертифікати за Вашим прізвищем а також скріпи (копії екрана) Вашого особистого кабінету, де зазначені дати проходження.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі підготовки тез (статті) на всеукраїнську або міжнародну конференцію за темами дотичними до навчальної дисципліни. Тема обирається студентом протягом семестру вивчення навчальної дисципліни і виконується за ustalеними вимогами.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі заліку, що виконується за допомогою цифрових технологій. Заліковий білет складається з двох частин. Перша частина – 10 теоретичних питань (10 балів); друга частина – практичні завдання (20 балів).

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Державна політика у сферах цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації.
2. Основні елементи цифрової держави
3. Цифрова трансформація сфери публічного управління на місцевому рівні.
4. Електронна демократія: сутність, мета, завдання.
5. Переваги та недоліки електронної демократії.
6. Електронний уряд як складова електронного урядування
7. Шляхи подолання цифрової нерівності в Україні і світі.
8. Принципи електронної демократії, якості державних послуг, доступу до державних послуг, приватність і захист даних в країнах Європи.
9. Законодавства України з питань цифрового розвитку,
10. Цифрові компетентності державних службовців.
11. Державна політика цифрової трансформації надання адміністративних послуг.
12. Цифрова трансформація сфери публічного управління на місцевому рівні.
13. Зарубіжний досвід цифровізації в діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування.
14. Електронний підпис та робота з ним.

15. ID.GOV.UA – універсальна платформа для е-ідентифікації та автентифікації користувачів.
16. Нормативно-правове регулювання електронної ідентифікації в Україні.
17. Схеми електронної ідентифікації. Системи для автентифікації.
18. Системи для створення та перевірки кваліфікованого електронного підпису (КЕП).
19. Поняття інформаційної системи. Загальні характеристики інформаційних систем.
20. Стандартизації в сфері ЕЦП, стан та перспективи розвитку національної системи ЕЦП
21. Нормативно правове регулювання ДП.
22. Робота із порталом ДІА по різних сферах та через життєві події та ситуації.
23. Робота з персональним кабінетом на порталі ДІА.
24. Інтероперабельність державних реєстрів
25. Основні характеристики та класифікація електронних послуг органів публічної влади.
26. Вимоги до урядових ресурсів, розміщених на порталах органів публічної влади.
27. Робота із різними електронними реєстрами органів публічної влади.
28. Клієнтізм та основи сервісної діяльності держави.
29. Організаційні та інституційні основи, що забезпечують вироблення й реалізацію нової сервісно-орієнтованої державної політики України.
30. Організація діяльності центрів надання адміністративних послуг.
31. Організаційно-правові, інформаційно-технологічні, ресурсно-комунікаційні аспекти сервісної діяльності центрів надання адміністративних послуг.
32. Робота з електронними кабінетами та сайтами органів публічної влади.
33. Нормативно-правове регулювання питання надання адміністративних послуг.
34. Критерії та методи оцінки якості надання адміністративних послуг.
35. Екосистема відкритих даних та оцінка готовності до запровадження відкритих даних.
36. Робота з порталом відкритих даних.
37. Набори даних та їх формування.
38. ДІА. Відкриті дані – центр компетенцій в сфері відкритих даних.
39. Робота із базовими інструментами електронної демократії в Україні є: е-звернення, е-петиції, е-консультації та Громадський бюджет.
40. Аналіз інструментів е-демократії на сайтах публічних органів влади. використовуються: онлайн трансляції, електронні консультації, громадські слухання онлайн, е-голосування; розсилання корисної інформації і т.п.
41. Віртуалізація суспільних відносин та соціальні мережі.
42. Інструменти аналізу й оцінювання результатів сервісно-орієнтованої державної політики для забезпечення зворотного зв'язку
43. Поняття про інформаційну безпеку.
44. Об'єкти інформаційної безпеки.
45. Основні принципи забезпечення інформаційної безпеки.
46. Цілі та завдання державної інформаційної політики, щодо інформаційної безпеки. Безпека роботи в мережі Інтернет.
47. Методи інформаційної безпеки та захисту персональних даних.
48. Штучний інтелект в публічному управлінні та адмініструванні.
49. Майбутні тенденції розвитку цифрових технологій, виклики та ризики для розвитку цифрового урядування.
50. Проекти із використанням штучного інтелекту у публічному секторі.
51. Цифрові технології для досягнення цілей сталого розвитку ООН та їхнє впровадження у регіонах
52. Залучення, ініціатива та розвиток громадських проектів з розвитку та вдосконалення цифрової держави та електронної демократії.

1.6.2. Приклад завдань екзаменаційного білету

ЗАВДАННЯ

Відкрийте Єдиний реєстр нотаріусів <https://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx> (Пошук державних нотаріальних контор та приватних нотаріусів) Перевірте інформацію про відомі Вам існуючі державні нотаріальні контори та приватних нотаріусів в Україні. Результати скопіюйте у Ваш Заліковий документ.

Приклади тестових завдань

1) Кібербезпека – це:

а) сукупність заходів організаційного, нормативно-правового, воєнного, оперативного, технічного та іншого характеру, спрямованих на забезпечення кібербезпеки;

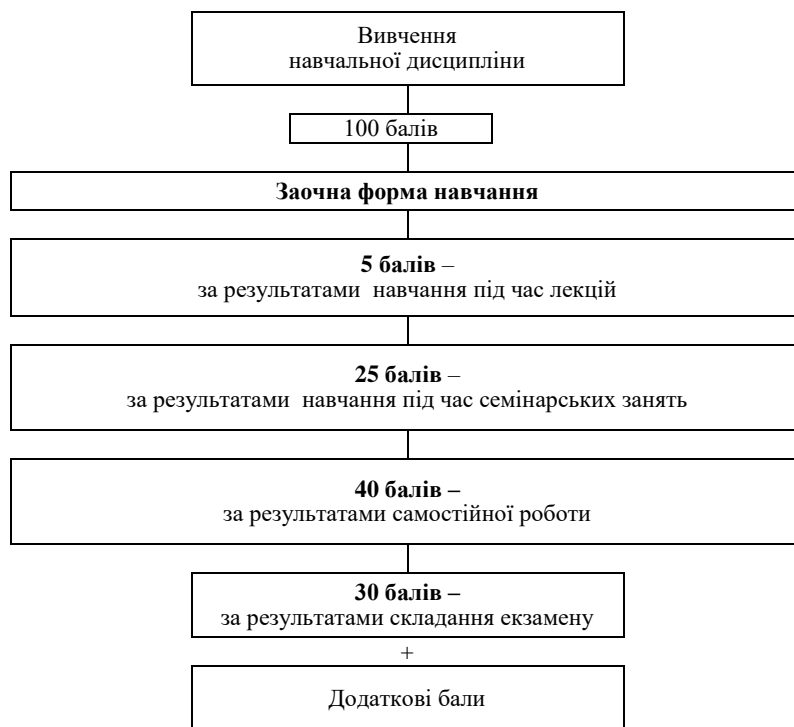
б) сукупність політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних та інших заходів, спрямованих на захист інформаційного суверенітету та забезпечення обороноздатності держави у кіберпросторі;

в) захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі;

г) терористична діяльність, що провадиться у кіберпросторі або з його використанням.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до

«Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова» (в редакції рішення вченої ради ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року, протокол № 1, з 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20).

З навчальної дисципліни «Цифрова держава та електронна демократія» передбачено проведення 4 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій			
	1	2	3	4
4	1,3	2,5	3,8	5

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 4 семінарських занять за заочною формою навчання.

За результатами семінарського заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п. 4.3.8. «Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова» (в редакції рішення вченої ради ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року, протокол № 1, з 01 вересня 2020 року, наказ ХУУП імені Леоніда Юзькова від 28 серпня 2020 року № 312 / 20).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів заочної форми навчання у формі проходження освітніх серіалів (курсів) та надання викладачу сертифікатів. 1 сертифікат = 5 балів. Розрахунок 8 сертифікатів по 5 балів (5*8=40 балів).

2.5 На семестровий контроль з навчальної дисципліни відводиться 30 балів. Шкала визначення балів за результатами семестрового контролю подана у табл. 1.

Таблиця 1.

Шкала визначення балів за результатами семестрового контролю

Кількість балів за результатами семестрового контролю	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
27 – 30	високий	Студент правильно, повно та аргументовано розкрив питання, продемонстрував вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал, правильно та аргументовано вирішив завдання практичного характеру, володіє термінологією і викладає матеріал чітко і логічно.
24,5 – 26,5	достатній	Студент достатньо повно розкрив суть питання, володіє термінологією, але назвав не всі риси, ознаки або види явища, процесу, інституту, теорії, категорії, проблеми, не до кінця розкрив зміст понять, допустив деякі неточності, які були виправлені ним при відповідях на додаткові питання і не вплинули на правильне розуміння змісту.
22,5 – 24		Студент у цілому розкрив суть питання, відповідає аргументовано і загалом правильно, володіє термінологією, але назвав не всі теорії, функції, риси явища, інституту, процесу, допустив декілька помилок, які не вплинули на їх правильне розуміння.
20,5 – 22	середній	Студент не до кінця розкрив основний зміст питання,

		деякі суттєві риси, явища, поняття. Проблеми розкрив частково, допустив певні помилки та неточності, які свідчать про його неповне розуміння сутності питання, в основному володіє термінологією.
18 – 20		Студент не до кінця розкрив зміст питання, не повністю визначив його істотні аспекти: риси, функції, види, форми тощо, допустив помилки принципового характеру, недостатньо володіє термінологією.
10,5 – 17,5	низький	Студент не достатньо розкрив зміст питання, не вміє його аналізувати і не може послідовно і логічно викласти, допустив суттєві помилки, не володіє термінологією.
0 – 10		Студент не розкрив зміст питання, не зумів його аналізувати і послідовно і логічно викласти, допустив хибні думки, не володіє термінологією.

Підсумовування балів за результатами вивчення навчальної дисципліни здійснюється після складання семестрового контролю. Семестрова оцінка з навчальної дисципліни обчислюється шляхом додавання набраних студентом балів з поточного та семестрового контролю, а також додаткових балів. Семестрова оцінка виставляється у відомості обліку успішності, індивідуальному навчальному плані та заліковій книжці студента, при чому вона не може перевищувати 100 балів.

2.6 У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 34 або менше балів (оцінка F за шкалою ЄКТС) студент зобов'язаний повторно вивчити дисципліну в наступному навчальному періоді. У разі отримання за результатами вивчення навчальної дисципліни (поточного і підсумкового контролю) 35-59 балів (оцінка FX за шкалою ЄКТС) студент має право повторно пройти підсумковий контроль двічі: перший раз – перескладання викладачеві, другий раз – перескладання комісії.

3. Рекомендовані джерела

3.1 Нормативно-правові акти

1. Стратегія сталого розвитку "Україна -2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Tex>
2. Деякі питання документування управлінської діяльності: Постанова Каб. Міністрів України від 17.01.2018 р. № 55 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-2018-п>.
3. Деякі питання електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів : Постанова Каб. Міністрів України від 08.09.2016 р. № 606 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-п>.
4. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
5. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо функціонування офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 12.06.2019 р. № 493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/493-2019-п>.
6. Про внесення змін до Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації : Постанова Каб. Міністрів України від 22.05.2019 р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2019-п>.
7. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
8. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

9. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15> .
10. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20.11.2012 р. № 5492-VI : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>.
11. Про запровадження Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства : Постанова Каб. Міністрів України від 28.11.2012 р. № 1134. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2012-п>.
12. Про затвердження Положення про Єдину інформаційну систему соціальної сфери: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 404 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-2021-%D0%BF>.
13. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних : Постанова Каб. Міністрів України від 21.10.2015 р. № 835 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-п>.
14. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів : Постанова Каб. Міністрів України від 17.03.2004 р. № 326 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-п>.
15. Про затвердження Положення про формування та виконання Національної програми інформатизації : Постанова Каб. Міністрів України від 31.08.1998 р. № 1352 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1352-98-п>.
16. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг : Постанова Каб. Міністрів України від 03.01.2013 р. № 13 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-2013-п>.
17. Про затвердження Порядку проведення експертизи Національної програми інформатизації та окремих її завдань (проектів) : Постанова Каб. Міністрів України від 25.07.2002 р. № 1048 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1048-2002-п>.
18. Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2020 № 449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449-2020-%D0%BF>.
19. Про затвердження Порядку формування та виконання галузевої програми і проекту інформатизації : Постанова Каб. Міністрів України від 18.12.2001 р. № 1702 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-2001-п>.
20. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 р. № 80/94-ВР : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр>.
21. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
22. Про заходи щодо подальшого забезпечення відкритості у діяльності органів виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 29.08.2002 р. № 1302 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1302-2002-п>.
23. Про заходи щодо посилення контролю за обґрунтованістю проектів інформатизації діяльності центральних органів виконавчої влади : Постанова Каб. Міністрів України від 16.02.1998 р. № 160 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-98-п>.
24. Про заходи щодо створення електронної інформаційної системи "Електронний Уряд" : Постанова Каб. Міністрів України від 24.02.2003 р. № 208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/208-2003-п>.
25. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 75/98-ВР : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
26. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
27. Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні : Закон України від 05.11.2021 р. № 1871-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1871-20#Text>
28. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

29. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Каб. Міністрів України від 04.01.2002 р. № 3 : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-п>.
30. Про Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 № 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99-2021-%D0%BF>.
31. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.
32. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-р>
33. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text>
34. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації :Розпорядження Каб. Міністрів України від 03.03.2021 р. № 167-р : URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>

7.2. Основні джерела

1. Електронне урядування та електронна демократія: навч. посіб.: у 15 ч. / за заг. ред. А.І. Семенченка, В.М. Дрешпака. К., 2017.
2. Поняття публічних послуг. Розробка та реалізація Плану вдосконалення послуги. Посібник для територіальних громад / Бурдавіцина М.О., Муратова О.В. USAID, 2021. 112 с.
3. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія \ Ганна Давиденко. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 240 с. URL: https://vsei.vn.ua/images/Doc/Nauka/Inclusivna_osvita/cifrova-inklyuziya-ta-dostupnist-socialna-didzhitalizaciya.pdf
4. Електронна демократія : навч. посіб. / Н. В. Грицяк, С. Г. Соловійов; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Н. В.Грицяк. К. : НАДУ, 2015 66 с.
5. Требик Л.П. Штучний інтелект для трансформаційних змін державних інституцій та розвитку цифрового суспільства Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія «Державне управління» №1 (2021) URL: <http://vdu-nuczu.net/ua/11-ukr/storinkaavtora/138-trebik-l-p-shtuchnij-intelekt-dlya-transformatsijnikh-zmin-derzhavnikh-institutsij-ta-rozvitku-tsifrovogo-suspilstva>
6. Trebyk L. Contemporary Trends in the Use of Social Media in Marketing and Branding. / Marketing and Branding Research, 9 (1) (2022), 31-41. <https://doi.org/10.32038/mbr.2022.09.01.03>
7. Bielialov, T., Trebyk, L., Zavrazhnyi, K., Demydenko, T., Jarvis, M., & Malovichko, O. (2024). Theroleofartificialintelligenceinthedevelopmentofentrepreneurialinitiativesamongdisplacedpersons: managementofinnovativesocialworkpractices. MultidisciplinaryScienceJournal, 6, 2024ss0224. <https://doi.org/10.31893/multiscience.2024ss0224>

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1.	https://zakon.rada.gov.ua/	Інформаційно-пошукова система «Законодавство України»
2.	https://id.gov.ua/	Інтегрована система електронної ідентифікації
3.	https://diia.gov.ua/	Державні послуги онлайн
4.	http://www.president.gov.ua	Веб-портал Адміністрації Президента України
5.	http://www.kmu.gov.ua	Веб-портал Кабінету Міністрів України
6.	https://data.gov.ua/	Портал відкритих даних
7.	https://business.diia.gov.ua/	Дія.Бізнес
8.	https://diia.data.gov.ua/	Дія. Відкриті дані
9.	https://e-democracy.diia.gov.ua/	Взаємодія Провідник у світ е-демократії

10. <https://osvita.diia.gov.ua/> Дія.Цифрова Освіта
11. <https://thedigital.gov.ua/> Веб-сайт Міністерства та Комітету цифрової трансформації України
12. <https://igov.gov.ua/> Гід з державних послуг
13. <http://my.gov.ua/> Портал електронних сервісів Мінекономіки
14. <https://nads.gov.ua/> Національне агентство України з питань державної служби
15. <https://paperless.diia.gov.ua/> Підтримка paperless
16. <https://online.minjust.gov.ua/> Он-лайн будинок юстиції
17. <https://e-dem.ua/> Платформа електронної демократії